

tepav

türkiye ekonomi politikaları araştırma vakfı

2010 YILINDA BALKANLAR

Dr. Erhan Türbedar
Dış Politika Analisti

TEPAV Değerlendirme Notu
Ocak 2011

2010 yılında Batı Balkan ülkeleri AB'ye bütünleşme sürecinde ilave adımlar atmaya başardı. Bölge ülkeleri arasındaki ilişkilerde ise iyileşmelerle birlikte, gerginlikler de yaşandı. Bunun yanında, Balkan ülkelerinin vatandaşları 2010 yılını siyasi krizler ve refah durumundaki düşüşler ile de hatırlayacaktır.

Geride bıraktığımız yılda Balkanlar açısından en olumlu gelişmelerin, AB ile bütünleşme alanında yaşandığı söylenebilir. Karadağ aday ülke statüsünü kazanmış, Hırvatistan ise Birlik ile üyelik müzakerelerinde önemli mesafeler katetmiştir. Diğer taraftan Sırbistan'a, Avrupa Birliği üyeliğinden kaynaklanan yükümlülüklerin yerine getirilmesine hazır olup olunmadığının değerlendirilmesinde kullanılan sorular listesi (questionnaire) verilmiştir. Bunun dışında, Bosna-Hersek ve Arnavutluk vatandaşları da 2010'un sonlarında, "Şengen" kapsamındaki AB ülkelerine vizesiz seyahat etmeye başlamıştır. Geleneksel nokta itibarıyla bölge ülkeleri içinden sadece Kosova'ya karşı Şengen ülkelerinin vize uygulaması sürdürülmektedir.

AB bu şekilde Batı Balkan ülkeleri açısından önem arz etmeye devam ettiyse de, 2010 yılında Birliğin bölge halkının gözündeki cazibesi kısmen sarsılmıştır. Normalde Balkanlar'daki insanlar AB'yi bir "ekonomik dev" olarak algılamakta ve Birlik'e üyeliğin beraberinde refah seviyesinde iyileşmeleri getireceğine inanmaktadır. 2010 yılında ise Yunanistan ve İrlanda örneklerinde, AB ülkelerinin ciddi ekonomik sorunların kaskacında kalabileceklerine şahit olunmuştur. Bunun yanında, son zamanlarda AB liderlerinin, Batı Balkan ülkelerinin Birlik'e katılımı konusunda ortak bir duruş sergileyemedikleri de ortadadır. Yine de Brüksel, 2010 yılının sonlarına doğru Karadağ'a aday ülke statüsünün verilmesini sağlayarak, adeta geri kalan Batı Balkan ülkelerinde reformların sürdürülmesi bağlamında moral etkisi yaratmaya çalışmıştır.

AB baştan beri Balkan ülkelerini bölgesel işbirliğine zorlamaktadır. Ne var ki 2010 yılında bölgesel işbirliği konusunda ciddi sayılabilecek dalgalanmalar yaşanmıştır. Her şeyden önce "Makedonya" ismi çerçevesinde yaşanan anlaşmazlık yüzünden, Makedonya, Yunanistan'la ilişkileri gergin haldeyken 2010 yılına girmiştir. Diğer taraftan Sırbistan, bölgesel işbirliğini olumsuz etkileyecek şekilde Kosova'ya yönelik mücadelesini sürdürmüştür. Ancak Uluslararası Adalet Divanı 22 Temmuz 2010'da Kosova'nın bağımsızlığı lehine açıkladığı hukuki kanaatle adeta Sırbistan'a, Kosova'ya ilişkin politikasını değiştirmesi gerektiği yönünde sinyal vermiştir.

Yaklaşık 11 yıl önce Uluslararası Adalet Divanı'nda Hırvatistan'ın Sırbistan'a karşı açtığı soykırım davasına Belgrad Ocak 2010'da Hırvatistan'a karşı açtığı ayrı bir soykırım davasıyla cevap verince, Sırbistan ile Hırvatistan arasındaki ilişkiler gerilmiştir. Mart 2010'da ise Belgrad, savaş suçlarıyla itham ettiği Bosna-Hersek'in eski cumhurbaşkanı yardımcılarında Eyup Ganiç'in Londra'da tutuklanmasına neden olmuştur. Bu yöndeki gelişme Saraybosna-Belgrad hattındaki ilişkilere soğukluk getirmiştir. Tutuklanmasından birkaç ay sonra Ganiç'in serbest bırakılmış olması ise, Belgrad'ın suçlamalarının siyasi olduğunu ve hukuki zemine oturmadığını göstermiştir.

24 Nisan 2010'da İstanbul'da Türkiye, Sırbistan ve Bosna-Hersek Cumhurbaşkanları arasında "Üçlü Balkan Zirvesi" düzenlenmiştir. Bu zirvede Sırbistan ve Bosna-Hersek Cumhurbaşkanları'nın el sıkışmalarını sağlayan Ankara, Ganiç'in tutuklanmasının sebebiyet verdiği gerginliğin daha fazla büyümemesi doğrultusunda ortam yaratmıştır. 2010 yılında Türkiye bölge ülkeleriyle ikili ilişkilerini geliştirme bağlamında da adımlar

atarak, bölgesel istikrara katkılar sağlamıştır. 2010'un ikinci yarısında Hırvatistan ile Sırbistan Cumhurbaşkanları'nın kendi girişimleriyle, iki ülke arasındaki ilişkilerin düzelmesi doğrultusunda attıkları adımlar da takdire değerdir.

2010 Balkanlar'da yaşanan siyasi krizler ile de hatırlanacaktır. Seçimleri Ekim 2010'da gerçekleşmiş olmasına rağmen, Bosna-Hersek 2011'e hükümete girmiştir. Genel olarak Bosnalı Sırlar ile Boşnaklar arasındaki güvensizlik ve Bosnalı Hırvatların üçüncü entite talebi 2010 yılında Bosna-Hersek'te siyasi tıkanıklığın yaşanmasına neden olmuştur. Gerçi karşı karşıya kaldığı bütün olumsuzluklara rağmen, Bosna-Hersek Ocak 2010'da BM Güvenlik Konseyi geçici üyeliğine, Nisan 2010'da ise NATO Üyelik Eylem Planı'na dahil edilmiştir.

2010'da siyasi kriz Kosova'da da yaşanmıştır. Söz konusu kriz bir kurumsal krize de dönüşünce, hükümet feshedilmiş ve erken seçime gidilmiştir. Arnavutluk'ta ise, Haziran 2009 seçimlerine ilişkin şaibe iddialarıyla gerilen iktidar - muhalefet ilişkileri 2010 yılı boyunca da normalleşmemiştir. Sırbistan'ın Sancak bölgesinde müftülük kriziyle başlayan ve Sırbistan İslam Topluluğu Meşihatı Başmüftüsü Muamer Zukorlić'in özerklik talepleri yüzünden siyasi gerginliğe dönüşen kriz de 2010'da Balkan gündemini meşgul eden konular arasında yer almıştır.

Hükümet'in kemer sıkma politikalarını protesto eden Romanya ulusal televizyonu çalışanının Romanya meclisindeki 23 Aralık tarihli intihar teşebbüsü, Balkanlar'daki ekonomik sorunlarının ciddi olduğunu bir kez daha hatırlattı. Yunanistan dışında kalan Balkan ülkelerinin kişi başına düşen GSYH düzeyinin ortalaması, 27 AB ülkesindeki aynı ortalamanın yaklaşık yüzde 35'ine karşılık gelmektedir. Küresel ekonomik krizin negatif etkileri yüzünden ise, Balkan ülkelerinde yıllardır var olan sosyoekonomik sorunlar daha fazla derinleşmiştir. Siyasi krizler belli ölçüde giderilecek olsa da, düşük refah koşulları 2011 yılında da Balkanlar'daki insanların çoğu için, en büyük sorun olarak kalmaya devam edecektir.

Balkan ülkelerinin 2011 yılına ilişkin beklentileri içinde, AB'yle bütünleşme süreci ağırlıklı bir yere sahiptir. Hırvatistan AB'yle sürdürmekte olduğu üyelik müzakerelerini Haziran 2011'e kadar tamamlamayı hedeflemektedir. Makedonya 2011 yılında AB üyeliğine ilişkin müzakerelerin başlatılmasını ümit etmektedir. Ancak bu durum Atina'nın tutumuna bağlı kalacaktır. Yunanistan'la isim sorunu hususunda bir anlaşmaya varabilirse, Makedonya için NATO üyeliği yolu da açılacaktır. Arnavutluk da 2011 yılında AB üyeliğine ilişkin müzakerelerin başlangıç tarihini alabilmeyi ümit etmektedir. Sırbistan 2011'de AB'ye aday ülke statüsünü elde edebileceğini düşünmektedir. Bosna-Hersek'te ise, AB'ye üyelik başvurusunda bulunabilmenin ön şartı olan Yüksek Temsilcilik Kurumu (OHR)'nun kapatılmasına ilişkin çabalar gündeme gelebilecektir. Romanya ve Bulgaristan ise, Şengen bölgesine girmek yönündeki çabalarını sürdürecektir. Belirtilen bütün bu hedeflerin hayat bulabilmesi için ise, en azından yolsuzluk ve organize suçlara karşı mücadelede bütün Balkan ülkeleri daha gerçekçi adımlar atmak zorunda kalacaktır.

- Dr. Erhan Türbedar, TEPAV Dış Politika Analisti,
http://www.tepav.org.tr/tr/ekibimiz/s/105/Erhan+Turbedar_+Dr.